

Голові разової спеціалізованої вченої
ради у Дніпровському національному
університеті імені Олеся Гончара
доктору політичних наук, професору,
завідувачу кафедри міжнародних відносин
Іщенко Ігорю Васильовичу

ВІДГУК

офіційного опонента доктора політичних наук, професора, завідувача навчально-методичного центру корєєзнавства, професора кафедри східної культури і літератури Київського університету імені Б. Грінченка **Кан Ден Сіка** на дисертаційну роботу Юхименка Ігоря Ігоровича «Технології зовнішньої політики Північної Кореї», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Ступінь актуальності обраної теми дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлюється насамперед тим, що Північна Корея на сьогоднішній день є точкою дестабілізації на Корейському півострові, що само по собі привертає увагу як вчених зокрема, так і світової спільноти в цілому. Загалом, вивчення технологій зовнішньої політики КНДР дозволяє краще розуміти її стратегії, мотивації та поведінку на міжнародній арені, що є ключовим для глобальної дипломатії та безпеки. Також слід зазначити, що КНДР активно розвиває ядерну та ракетну програми, що становить загрозу міжнародній безпеці. Розуміння зовнішньої політики Пхеньяну є важливим як для пошуку інструментів та засобів, які б могли запобігти переходу ситуації між двома корейськими державами у гарячу фазу, а також вивчення таких технологій може допомогти в прогнозуванні та запобіганні потенційних конфліктів у інших частинах світу. Ще одним

важливим фактором, який підкреслює актуальність дисертаційного дослідження є те, що КНДР є стратегічним союзником російської федерації і також опосередковано бере участь у російській агресії на території України, передаючи боєприпаси рф. Тематика Північної Кореї в українському науковому середовищі не є поширеною, тому це дослідження наразі частково може закрити прогалини у вітчизняному науковому знанні. Саме тому звернення Ігоря Юхименка до проблеми зовнішньополітичних технологій КНДР є виправданим і надзвичайно актуальним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

В дисертаційній роботі прослідковується ретельно продуманий науковий підхід до встановлення її цілей та завдань (с.7). Автор успішно визначив об'єкт і предмет дослідження, демонструючи глибоке розуміння та професійне опрацювання обраної дослідницької проблеми. Методологія дослідження розроблена оптимально і включає комплекс як універсальних, так і спеціалізованих методів, які використовуються в політології. Крім того, завдяки своїй специфіці, робота набуває міждисциплінарного аспекту, що підтверджується значною кількістю вивченої літератури з політології, історії та міжнародних відносин.

Робота складається із трьох розділів, вирізняється ґрунтовним аналізом широкого спектру джерел, більшість які є зарубіжними, відносно поставленої проблеми. Автор логічно та послідовно рухається від загальних питань до конкретних, починаючи з історичних передумов, які надали вектор для формування сучасних технологій зовнішньої політики КНДР і закінчуючи описом конкретних технологій, які Пхеньян використовує сьогодні для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей.

У першому розділі дисертаційної роботи були розглянуті теоретичні засади, на яких будується вивчення зовнішньополітичних технологій КНДР. Автор визначає, що вивчення технологій зовнішньої політики КНДР є складним і багатограним процесом. Тому розділ починається з огляду понятійної бази.

Правильне розуміння термінології є ключовим для осмислення зовнішньополітичних процесів та аналізу специфічних технологій, що використовуються в зовнішній політиці.

У розділі було розглянуто основні поняття, що стосуються технологій зовнішньої політики КНДР. У підсумку в роботі дається визначення поняттю «зовнішньополітичних технологій» як набору методів, інструментів та стратегій, які використовуються зовнішньополітичними акторами для досягнення цілей у сфері зовнішньої політики, таких як захист національних інтересів, зміцнення позицій на міжнародній арені, розвиток діалогу, співробітництва з іншими державами та міжнародними організаціями (с. 17-18). Також у це поняття включається і дії суб'єктів зовнішньої політики, які направлені на упередження, ліквідацію чи мінімізацію негативних наслідків роботи технологій зовнішньої політики інших держав, що є логічним.

Далі, за логікою дослідження, автор переходить до розгляду методологічної бази дослідження. Вибір інструментів та підходів дослідження у здобувача відповідає темі дослідження. Вибір саме технологічного та історичних підходів допомогло автору розкрити сутність технологій у наступних розділах. Цікавим також є те, що у роботі дуже вдало використано інструменти аналізу ЗМІ. Оскільки КНДР є закритою країною, аналіз засобів масової інформації є важливим для розуміння як внутрішньої ситуації, так і зовнішньої стратегії Пхеньяну.

Перший розділ закінчується вивченням теорій та концепцій зовнішньої політики КНДР. У цьому розділі роботи описано, що стратегії Північної Кореї щодо реалізації своєї зовнішньої політики є основними напрямками використання методів зовнішньої політики на світовій арені для досягнення основних цілей, встановлених інтересами держави та партії (с. 23-24). Розкриття стратегій та принципів КНДР є важливою для розуміння сутності зовнішньополітичних технологій цієї країни. У роботі було описано 6 основних стратегій та 8 принципів, за якими Пхеньян формує технологічну базу задля

здійснення своєї зовнішньої політики, які лаконічно також були окремо виділені у висновках до першого розділу(с. 51-53).

Другий розділ присвячений сутності та структурі технологій зовнішньої політики КНДР. Початком цього розділу є глибокий історичний аналіз передумов формування зовнішньої політики Пхеньяну сьогодні. Слід зазначити, що в рамках історичного підходу вивчення починається лише з періоду окупації Корейського півострову, але це пояснюється тим, що існування північно-кореїської держави пов'язане з ідеологією та активністю її лідерів. І саме у цей період Кім Ір Сен проявив першу політичну активність (с. 54).

У дисертаційному дослідженні хронологічно був розглянутий історичний контекст зовнішньополітичних технологій крізь періоди окупації півострову Японською Імперією, постколоніальний період формування державності, період правління Кім Ір Сена, Кім Чен Іра та огляд закінчується сьогодишньою ситуацією при керівництві Кім Чен Ина. Така періодизація в рамках історичного підходу дозволила автору разом з оглядом суб'єктно-об'єктних відносин сформувати та змістовно описати сьогодишні зовнішньополітичні технології КНДР. Цей розділ продовжується розглядом суб'єктів зовнішньої політики КНДР. Дисертантом була висвітлена складна ієрархія з прийняття зовнішньополітичних рішень у Північній Кореї. Це дало змогу зробити висновок, про вирішальний вплив Кім Чен Ина всі важливі рішення щодо зовнішньої політики, оскільки він є головою багатьох ключових відомств, а отже й головний суб'єкт зовнішньополітичної діяльності КНДР (с. 90).

Неабияке значення автор надає аналізу об'єктів впливу зовнішньої політики Північної Кореї. Перш за все, дисертант розглядає країни, з якими КНДР контактує на сьогодні, виходячи зі стратегій та принципів, описаних у першому розділі. Та за принципом лояльності до дій режиму Кім Чен Ина ці країни були поділені на три категорії: союзницькі держави, держави-вороги та нейтральні держави й організації (с. 91-92). Така класифікація дала змогу простежити суб'єктно-об'єктні відносини на сучасному етапі міжнародних

відносин, у комплексі з історичним аналізом та з використанням технологічного підходу у наступному розділі були описані конкретні технології.

Після детального дослідження дисертантом теорій і концепцій до зовнішньої політики КНДР та вивчення історичного контексту, було визначено три ключові технології, які формують основу зовнішньої політики Північної Кореї. Автором було розглянуто та оцінено ефективність таких технологій:

- 1) Ідеологізація
- 2) Інструменталізація ядерного потенціалу
- 3) Асиметрична дипломатія

Автор підкреслює, що ідеологічне формування в КНДР відіграє центральну роль, створюючи фундамент для державної політики, пропаганди, культури, суспільної свідомості та поведінки громадян. Вона також лежить в основі інших зовнішньополітичних технологій країни, включаючи основні принципи, інтереси та цінності, які формують міжнародну поведінку КНДР. Використання концепцій "чучхе" та "сонгун" відіграє ключову роль у формуванні ідеологічного підґрунтя для сучасних зовнішньополітичних технологій, відображаючись у міжнародних заявах КНДР. Крім того, ідеологічне формування включає розвиток ядерної програми як частини стратегії миру та безпеки, реалізованої через механізм "пенчжин", що поєднує економічне зростання з розвитком ядерного потенціалу, важливого для існування КНДР та режиму Кім Чен Ина (с. 135).

Ще однією технологією, розглянутою у роботі є використання ядерного потенціалу як стратегічного інструменту – ключового елементу зовнішньої політики КНДР. Автором вона описана, як технологія, яка дозволяє країні використовувати ядерну зброю для досягнення своїх міжнародних цілей. Також зазначено чотири альтернативних підходи, якими Північна Корея може керуватися у впровадженні технологій для розвитку ядерного потенціалу, які послідовно відображають ступінь можливостей застосування ядерної зброї, крім того – цілі, що досягаються таким чином та ступінь загрози (с. 141-143).

Наступною є асиметрична дипломатія КНДР, у роботі вона показана як важлива складова її зовнішньої політики, що відіграє критичну роль у її взаємодії з міжнародним співтовариством. Цей метод дозволяє КНДР ефективно використовувати обмежені ресурси для впливу на більші держави. Асиметрична дипломатія ґрунтується на принципі обману і прагне викликати глибокі психологічні реакції, збиваючи з пантелику опонентів. Цей підхід спрямований не на досягнення миру, а на використання прагнення інших країн до миру на свою користь, зменшуючи витрати для себе. Асиметричну дипломатію КНДР можна розглядати як форму гібридного конфлікту з США та їх партнерами, а також з іншими країнами, що стоять на шляху до її глобальних амбіцій. Вона також включає ігнорування міжнародних обмежень та санкцій, виправдовуючи свою зовнішньополітичну поведінку. Автор приділив увагу також, кіберопераціям. В рамках цієї технології Кіберпростір у дослідженні описаний як ключове середовище для реалізації асиметричної дипломатії КНДР на міжнародній арені (с. 151-152).

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.

Наукова новизна основних положень дисертаційного дослідження є переконливою та обґрунтованою. Вона полягає у вивченні суб'єктних відносин зовнішньої політики КНДР. Були виділені основні суб'єкти, які приймають участь у прийнятті зовнішньополітичних рішень, що дало змогу зрозуміти логіку їх прийняття та в цілому зрозуміти причини формування технологій, враховуючи особливості тоталітарних методів управління у доповнення до історичних чинників (с. 85-90). Визначено об'єкти вказаних в роботі технологій зовнішньої політики КНДР (с. 121-122). Автор визначив технології «ідеологізації» в зовнішній політиці Північної Кореї. В роботі було доведено, що ідеологізація в Північній Кореї грає ключову роль, формуючи культуру, пропаганду, політичну стратегію, суспільну думку та поведінку громадян (с. 134-135). Інструменталізація ядерного потенціалу країни, або «ядерна могутність» була описана як окрема зовнішньополітична технологія – ефективний універсальний засіб використання факту розробки та володіння

ядерною зброєю для досягнення зовнішньополітичних цілей країни. Були викладені її цілі та дана оцінка ефективності технології (с. 141-143). Також описана технологія асиметричної дипломатії як ключова зовнішньополітична стратегія КНДР. Ця стратегія характеризується незвичайними, інноваційними та вартісно-ефективними підходами, вона пояснює причини нестандартної поведінки країни на міжнародній арені. Асиметрична дипломатія – це стратегічна комунікація слабкої сторони, націлена на результат через використання більш дешевих та менш затратних засобів задля досягнення своїх зовнішньополітичних цілей (с. 157-158).

Також було уточнено визначення поняття «Технологія зовнішньої політики» в контексті проблематики, яке розуміється як глобальний та всеосяжний набір інструментів та методів заради досягнення зовнішніх цілей дипломатії Північної Кореї та підтримки життєздатності режиму КНДР в нинішніх геополітичних умовах в цілому (с. 17-18).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні результати та висновки дисертаційного дослідження відображено у чотирьох працях, у тому числі: 3 статті опубліковано у періодичних фахових наукових виданнях України. Також були опубліковані тези за тематикою дослідження на міжнародній конференції.

Вимоги Міністерства освіти і науки України щодо кількості, обсягу та змісту наукових публікацій дисертації дотримано. Комплексний аналіз рукопису дисертації та наукових публікацій І.І. Юхименка дає підстави говорити про відповідність публікацій основним положенням дисертації.

Дотримання вимог академічної доброчесності.

У дисертаційному дослідженні І.І. Юхименка містяться посилання на джерела інформації при використанні ідей, розробок, тверджень, відомостей. Окрім цього, у дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та інших порушень, що могло б поставити під сумнів самостійний характер виконання автором дисертаційного дослідження.

Таким чином, зважаючи на сформульовану мету та поставлені завдання дисертаційного дослідження І.І. Юхименка, слід зазначити, що дана робота має цілком логічну структуру, достатній ступінь наукової новизни, синтезує в собі значний обсяг теоретико-методологічного матеріалу.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Відзначаючи позитивні аспекти дисертаційної роботи І.І. Юхименка, водночас вважаю за необхідне висловити окремі зауваження та побажання.

1. В роботі проведена значна робота з аналізу джерел. Безсумнівно, пошук та обробка інформації щодо КНДР значною мірою ведеться з джерел, які не є північно-корейськими через закритість країни. Дисертаційне дослідження побудоване більшою мірою на інформації з вітчизняних та американських джерел. Доцільніше було б використовувати більше джерел з Південної Кореї, як країни, у якій проблематика КНДР розвинена найбільше.

2. Підрозділ 2.3 включає у себе розгляд об'єктів зовнішньої політики Північної Кореї. За наведеною у роботі класифікацією Республіка Корея визначена як “державо-ворог”. Але міжкорейські відносини є більш багатограними через історичний контекст та методи, які протягом своєї історії КНДР використовувала у взаємодії з Південною Кореєю. Прикладом можна назвати дозволи керівництва КНДР на проведення зустрічей розділених родин з Півночі та Півдня. На мою думку, доцільніше б було вивести Республіку Корея як окремий об'єкт в рамках заданої класифікації.

3. В процесі висвітлення технології ядерної інструменталізації було б доречно навести більше точних даних щодо розвитку ядерної та ракетної програм, наприклад етапи розробки, чи зафіксовану дальність польоту ракет на випробуваннях. Це дало б змогу краще простежити залежність того, як зростає потенційна ефективність цієї технології від вдосконалення параметрів ракетно-ядерного озброєння.

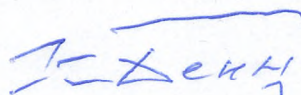
Однак, зазначені недоліки не знижують цінності й наукової новизни дисертаційного дослідження, яке дійсно становить значний науковий і практичний інтерес.

Висновок.

Дисертаційне дослідження Юхименка Ігоря Ігоровича на тему «Технології зовнішньої політики Північної Кореї» є цілісною, самостійною, завершеною науковою працею, характеризується високим ступенем актуальності і новизни, отриманні результати дисертації мають практичне значення. Дисертація повністю відповідає галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року зі змінами внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21 березня 2022 року, а її автор – Юхименко Ігор Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» у галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Офіційний опонент,

доктор політичних наук, професор,
завідувач навчально-методичного центру
кореспондентства, професор кафедри
східної культури і літератури
Київського столичного університету
імені Б. Грінченка

 КАН Ден Сік

Підпис Кан Ден Сіка засвідчую

Вчений секретар

«__» ____ 20__ року

